

Ιεραὶ Ἀκολουθίαι κατά τὴν Συλβίαν

Ιεραὶ Ἀκολουθίαι κατά τὴν Συλβίαν



Αἱ καθημεριναὶ ἀκολουθίαι τοῦ Ναοῦ ἥρχοντο κατὰ τὰς μεσονυκτίους ὥρας μετὰ τὴν πρώτην ἀλεκτρυοφωνίαν, ὅπότε αἱ πύλαι τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, τοῦ Ναοῦ τοῦ Μαρτυρίου καὶ τοῦ Ναοῦ τοῦ Σταυροῦ, εἰσήρχοντο δὲ πάντες οἱ μοναχοὶ καὶ αἱ παρθένοι ὡς καὶ οἱ ἐκ τῶν λαϊκῶν ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐπαγρυπνήσωσι μέχρι πρωΐας. Ψαλμοὶ καὶ ἀντίφωνα ἀδόμενα ὑπὸ τῶν μοναχῶν καὶ εὐχαὶ ἀπαγγελόμεναι ὑπὸ τῶν ἔφημερευόντων Πρεσβυτέρων ἀπήρτιζον τὴν μεταμεσονύκτιον τελετήν, ἅμα δὲ τῇ χαραυγῇ ἐψάλλοντο τὰ ἵερὰ ἄσματα τοῦ ὄρθρου, ἅτινα οὕτω μὲν ὄνομάζονται ὑπὸ τῆς Συλβίας, συνίσταντο δέ, ὡς τινὲς εἰκάζουσιν, ἐκ ψαλμῶν τοῦ Δαυΐδ, ὡς «Τὸ πρωὶ εἰσακούσει τῆς φωνῆς μου...τὸ πρωὶ παραστήσομαί σοι καὶ ἐπόψομαι» (ψαλμ.5) «ἐν τῷ φωτί σου ὁψόμεθα φῶς» (35) «ἔξαπόστειλον τὸ φῶς σου καὶ τὴν ἀλήθειάν σου» (42) «ἔξεγερθήσομαι ὄρθρου» (56) «τὸ πρωὶ ἡ προσευχή μου προφθάσει σε» (87), «ἐνεπλήσθημεν τὸ πρωὶ τοῦ ἐλέους σου καὶ ἡγαλλιασάμεθα καὶ εὐφράνθημεν» (89) καὶ ἄλλοι ψαλμοὶ σχετικὰς περιέχοντας ἔννοιας. Πάντως δὲ ἀν ἐψάλλοντο καὶ ἵερὰ τινὰ ἄσματα, ταῦτα περιεῖχον στίχους ἐκ τοῦ Δαυΐδ ψαλμῶν προφητικῶν περὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, τοῦ ἡλίου τῆς Δικαιοσύνης, ὡς «Λίθον δὲ ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγεννήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας..., αὕτη ἡ ἡμέρα ἦν ἐποίησεν ὁ Κύριος...εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὄνόματι Κυρίου (ψαλμ. 117). Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὄρθρινῶν τούτων ψαλμῶν κατήρχετο ἐκ τοῦ ἐπισκοπείου εἰς τὸν Ναὸν ὁ Ἐπίσκοπος Ιεροσολύμων, ἀδηλον δ' ἐκ τῶν ἐκφράσεων τῆς Συλβίας ἀν καθ' ἐκάστην ἐτέλει τὴν λειτουργίαν ἡ μόνον κατὰ Τετάρτην, Παρασκευήν, Σάββατον, Κυριακήν καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἐορτῶν τῶν μαρτύρων, ἀδηλον δ' ὡσαύτως ἐν τίνι κυρίως συνίστατο ἡ ὄρθρινὴ ἀκολουθία, καθ' ἀς ἡμέρας δὲν ἐτελεῖτο ἡ λειτουργία. Ἐτελεῖτο δὲ καθ' ἐκάστην ἐν τῷ Ναῷ, πλὴν μεταμεσονυκτίου καὶ ὄρθρινῆς ἀκολουθίας, ἡ στ' ὥρα περὶ τὴν μεσημβρίαν καὶ ἡ θ' ὥρα τῇ 3 μ.μ. κατερχομένου τοῦ Ἐπισκόπου εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἀπαγγέλοντος εὐχὰς τινὰς ὑπὲρ τῶν πιστῶν μετὰ τὰς ψαλμωδίας τῶν μοναχῶν. Περὶ δὲ ὥραν 4ην ἐκάστης ἡμέρας ἐτελεῖτο τὸ Λυχνικόν, ἡνάπτοντο ἐν τῷ Ναῷ φῶτα ἐκ τοῦ ἀσβέστου διατηρούμενου ἐπὶ τοῦ Παναγίου Τάφου φωτός, ἐψάλλοντο ἐσπερινοὶ ψαλμοὶ καὶ μακρὰ ἀντίφωνα, κατήρχετο ὁ Ἐπίσκοπος εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἵστατο, μετὰ τὴν λῆξιν τῶν ἱερῶν ἀσμάτων πρὸ τοῦ σπηλαίου τοῦ Ἅγιου Τάφου, εἰς δὲ τῶν διακόνων ἐμνημόνευε τῶν ὄνομάτων τῶν πιστῶν καὶ ὁ χορὸς τῶν παίδων ἔψαλλε «Κύριε ἐλέησον». Μετὰ τοῦτο ὁ Ἐπίσκοπος ἀπήγγελεν εὐχὰς πρῶτον ὑπὲρ πάντων τῶν χριστιανῶν, δεύτερον ὑπὲρ τῶν Κατηχουμένων καὶ τρίτον ὑπὲρ τῶν πιστῶν, ὕστερον δὲ ψάλλοντες καὶ λιτανεύοντες μετέβαινον πάντες εἰς τὸν Σταυρὸν ἐναλλὰξ καὶ εἰς τὰ δυὸ τμῆματα τοῦ Ναοῦ ἐκείνου, καταπεφωτισμένου ὅντος τὴν ὥραν ἐκείνην, ἐνθα καθ' ὅμοιον τρόπον ἀπηγγέλοντο τὴν δεξιάν τοῦ εὐλογοῦντος αὐτοὺς Ἐπισκόπου καὶ ἀπελύοντο. Τοιαῦται ἥσαν αἱ καθημεριναὶ τελεταὶ ἐν διαρκείᾳ ἀπάσης τῆς ἐβδομάδος, τῇ δὲ νυκτὶ τοῦ Σαββάτου συνηθροίζετο ὁ λαὸς εἰς τὴν παρὰ τὴν Ἀνάστασιν Βασιλικὴν πρὸ τῆς ἀλεκτρυφωνίας, ἐπειδὴ ὑπῆρχε συνήθεια αἱ πύλαι τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως νὰ μὴν

άνοιγωσι πρὸ τῆς ὕρας ἐκείνης, ἔκαστος δ' ἔσπευδε νὰ φθάσῃ πρὸ αὐτῆς. Ιερὰ ἄσματα καὶ ἀντίφωνα διακοπόμενα ὑπὸ σχετικῶν εὐχῶν τῶν Ἱερῶν ἀνεμέλποντο ὑφ' ὅλου τοῦ λαοῦ καὶ τῶν μοναχῶν κατὰ τὰς νυκτερινὰς ἐκείνας ὕρας, ἅμα δὲ τῇ πρώτῃ ἀλεκτρυοφωνίᾳ κατήρχετο ὁ Ἐπίσκοπος ἐκ τοῦ ἐπισκοπείου καὶ συνείρχετο μετὰ τῶν πιστῶν εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, ὅστις ἦτο ἡδη κατάφωτος. Εἴς τῶν πρεσβυτέρων ἔψαλλε ψαλμόν, ὑπηχοῦντος τοῦ λαοῦ τὰς ἀκροστιχίδας καὶ ἀπηγγέλετο εὐχή, τοῦτο ἐπανελαμβάνετο δὶς καὶ ἐμνημονεύοντο τὰ ὄνόματα τῶν πιστῶν. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἀκολουθίας ταύτης ὁ Ἐπίκοπος ηὔρισκετο ἐντὸς τοῦ σπηλαίου τοῦ Παναγίου Τάφου, ἔνθα προσηύχετο, καὶ ἡ ὕρα δὲ καὶ ὁ τόπος ἐν ᾧ ταῦτα ἐτελοῦντο, πάντων δὲ μάλιστα ἡ κοινὴ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν μοναχῶν ψαλμῳδία, ἀπερίγραπτον ἐνέπνεον τὴν συγκίνησιν, ὡς ἔλαβεν ἀφορμὴ καὶ ὁ ἄγιος Κύριλλος νὰ ὑποδείξῃ ἐν ταῖς Κατηχήσεσιν αὐτοῦ. Μετὰ τὸ τέλος τῶν ψαλμῶν καὶ τῶν εὐχῶν ἐκ τοῦ σπηλαίου τοῦ Παναγίου Τάφου ἀνεγίγνωσκεν ὁ Ἐπίσκοπος τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Ἀναστάσεως ἐν βαθυτάτῃ κατανύξει, κλαίοντος τοῦ λαοῦ, εἰς τὸ θέαμα τοῦ ὅποίου οὐδαμῶς ἥδυνατο νὰ μείνῃ ἀπαθῆς καὶ ὁ μᾶλλον σκληροκάρδιος ἀνθρωπος. "Υστερον δὲ τούτου ὁ Ἐπίσκοπος ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ μετέβαινεν εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Σταυροῦ, ἔνθα ἐτέλει εὐχὴν ὑπὲρ τῶν πιστῶν καὶ ἀπέλυνεν αὐτούς, ἀσπαζομένους τὴν δεξιὰν αὐτοῦ. Οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἅγιου Τάφου καὶ οἱ ἀενάως ἀγρυπνοῦντες ἐν τῷ Ναῷ κληρικοὶ ἔξηκολούθουν μέχρι τῆς πρωΐας τὴν ἀγρυπνίαν ψάλλοντες ψαλμοὺς καὶ ἀντίφωνα πέριξ τοῦ ἄγίου μνήματος, παρέμενον δ' ἐν τῷ Ναῷ καὶ ὅσοι τῶν λαϊκῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἥθελον νὰ συναγρυπνήσωσι μέχρι τῆς πρωΐας. Περὶ ὕραν 8 ἢ 9 τῆς Κυριακῆς ἥρχετο μετὰ τῶν πρεσβυτέρων ὁ Ἐπίσκοπος εἰς τὸν Γολγοθᾶν, ἔνθα ἐτέλει τὴν λειτουργίαν τῶν Κατηχουμένων. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἀγίων Γραφῶν καὶ τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου ὑπὸ τὲ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τοῦ Ἐπισκόπου, ἥρχοντο πάντες ἐκ τοῦ Γολγοθᾶ εἰς τὴν Ἀνάστασιν, ἐκτὸς τῶν Κατηχουμένων, ἐπειδὴ ἐνταῦθα ἐτελεῖτο ἡ λειτουργία τῶν πιστῶν. Ἡ Συλβία δὲν περιέγραψε τὴν Λειτουργίαν, πάντως διότι πανταχοῦ καὶ ἐν τῇ Δύσει καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ μία καὶ ἡ αὐτὴ ὑπῆρχε λειτουργία ἐλαχίστας κατὰ τόπους, ἐξωτερικὰς ἔχουσα διαφοράς. Ἐπίσης σημειοῖ τὰ διάφορα τμήματα τῆς Λειτουργίας ἄτινα πληρέστατα συμφωνοῦσιν πρὸς τὴν κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα λειτουργίαν τῆς Ἐκκλησίας Ιεροσολύμων, ἣν περιέγραψεν ὁ ἄγιος Κύριλλος καὶ ἥτις εἶναι ἡ ἀρχαιοτάτη ἀποστολικὴ λειτουργία τοῦ ἄγιου Ιακώβου.

Ἀρχαιοτάτη ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐօρτὴ ἡ Ἐπιφάνεια καλουμένη ἡ τὰ Ἐπιφάνεια, θεοφάνεια ἡ τὰ θεοφάνια, ὑποδηλοῦσα οὐ μόνον τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ φανέρωσιν αὐτοῦ ὡς θεοῦ, τούτου δ' ἔνεκα συνεωρτάζοντο αἱ δύο ἐօρταί, ἡ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως καὶ ἡ τῶν θεοφανείων, καὶ μόλις ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Δ' αἰῶνος ἐπῆλθεν ὁ χωρισμὸς τῶν δυὸς ἐօρτῶν. Ἐν Ιεροσολύμοις ἐπεβραδύνθη ὁ χωρισμὸς οὗτος, ὡς καταφαίνεται ἐκ τῆς κατὰ τὸν Στ΄ αἰῶνα εἰδήσεως Κοσμᾶ τοῦ Ἰνδικοπλεύστου λέγοντος ὅτι «οἱ Ιεροσολυμίται...τοῖς Ἐπιφανείοις ποιοῦσιν τὴν γέννησαν», ὅντως δὲ καθ' ὃν χρόνον ἔγραφεν ἡ Συλβία, ἐν Ιεροσολύμοις συνεωρτάζετο ἔτι ἡ ἐօρτὴ τῶν Χριστουγέννων μετὰ τῆς Ἐπιφανίας τοῦ Κυρίου τῇ 6 Ἰανουαρίου, πρώτην δὲ φορὰν ἀπὸ τῆς ἀνευρέσεως τοῦ χειρογράφου αὐτῆς ἐγνώσθη ἡ εἰδησίς, ὅτι ἐπὶ 8 ἡμέρας ἐπανηγυρίζετο ἡ ἐօρτὴ αὕτη ὡς καὶ ἡ τοῦ Πάσχα καὶ ἡ τῆς Πεντηκοστῆς. Ἐτελεῖτο δὲ ἡ πανήγυρις αὐτῆς ἐν Βηθλεέμ, ὅπου κατὰ τὴν νύκτα ἐν τῷ Σπηλαίῳ τῆς Γεννήσεως ἐτέλει ὁ Ἐπίσκοπος Ιεροσολύμων, ἐπειδὴ λίαν μεταγενεστέρως εἴχεν ίδιον ἐπίσκοπον, τὴν λειτουργίαν. Συγχρόνως ὅμως ἐπανηγυρίζετο ἡ ἐօρτὴ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς προσκυνήμασι, κατὰ τὰς τρεῖς πρώτας ἡμέρας ἐν τῷ Γολγοθᾷ, τὴν τετάρτην ἡμέρα ἐπὶ τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαῖων, τὴν πέμπτην ἐν Βηθανίᾳ, τὴν ἕκτην ἐν

Σιών, τὴν ἐβδόμην ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τὴν ὄγδοην ἐν τῷ τοῦ Σταυροῦ, συνέρρεε δὲ κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἀπειρον πλῆθος ἐκ τῶν πέριξ εἰς Ἱερουσαλήμ διὰ τὰς πανηγύρεις τῶν ὀκτὼ ἡμερῶν. Κατὰ τὴν διάρκεια αὐτῶν οἱ μοναχοὶ τῆς Βηθλεὲμ ἀδιαλείπτως ἐλιτάνευον ἐν τῷ Ναῷ αὐτῆς καὶ ἐτέλουν τὰς καθορισμένας τελετὰς ἐν τῷ ἱερῷ Σπηλαίῳ. Μετὰ τὴν ἀνωτέρω ἔορτήν, ἐν Ἱεροσολύμοις ἐωρτάζετο τῇ 14 Φεβρουαρίου ἡ τῆς Ὑπαπαντῆς ἔορτή, ἥτις ᾧτο κατ' ἀρχὰς ἐπιτόπιος Ἱεροσολυμιτικὴ ἔορτή, ἐπεκράτησε δ' ἐν τῇ Δύσει τελευτῶντος τοῦ 5ου ἐν δὲ τῇ Ἀνατολῇ ἀρχομένου τοῦ βου αἰῶνος. Κατ' αὐτὴν ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως οἱ πρεσβύτεροι καὶ ὁ Ἐπίσκοπος ἡρμήνευον τὸ Εὐαγγέλιον τῆς ἡμέρας, ἐτέλουν δὲ τὴν θείαν λειτουργίαν μετὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς τάξεως ὁμοίας πρὸς τὴν τοῦ ἀγίου Πάσχα, ἥτις ᾧτο ὅλως ἔξαιρετικῶς πανηγυρικὴ ὡς καὶ σήμερον.